

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Francišanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 40— K
pol leta 20— „
četrt leta 10— „
posamezna številka po 80 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šte 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
„ „ dvakrat . . . 80 „
„ „ trikrat . . . 50 „
za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

I. D.:

Uvrstitev učiteljstva v pragmatiko drž. uradnikov in minister prosvete S. Pribečević.

Glavni odbor srbskega Udruženja v Beogradu je pri ministru prosvete deloval na to, da bo učiteljstvo tudi uvrščeno v splošno pragmatiko državnih uradnikov, in da se v to svrhu prideli tudi enega člana učiteljstva v odsek za izpremembo službene pragmatike.

Na to posredovanje je minister prosvete obvestil Udruženje, da je ukrenil potrebno pri ministrstvu za izjednačenje zakonov in sicer se glasi pismo na ministra za izjednačenje zakonov sledeče:

„Čast mi je prositi Vas, da izvolite urediti v komisiji, ki izpreminja projekt o regulaciji plač in pravic vseh državnih uradnikov in nameščencev v našem kraljestvu, da ista unese v pragmatiko tudi nameščence vseh narodnih šol in to:

1. Stalne nameščence z učiteljskim izpitom v kategorijo, v katero se uvrste državni uradniki z maturo srednje šole in one, ki imajo strokovno šolo, enako srednji šoli.

2. Učiteljske suplente,časne učitelje in zabavilje v kategorijo, v katero se uvrste državni uradniki in nameščenci, ki nimajo strokovne šole in mature srednje šole.

Ker je komisiji potrebno, da ima informacije o vrstah učiteljstva, njihovi izobrazbi in plači, ki jo imajo dosedaj, sem odredil, da sme prisostvovati in dati pojasnila komisiji za sestavo pragmatike Dim Sokolović, predsednik glavnega odbora učiteljskega Udruženja, kot delegat ministrstva prosvete.

Zaradi tega mi je čast prositi Vas, gosp. minister, da izvolite o tem obvestiti komisijo ter opozoriti, da ista obvešča g. Dim. Sokoloviča o sejah.“

Kakor razvidno iz predloga, se je zopet pozabilo na uvrstitev strokovnega in meščanskošolskega učiteljstva ter na učiteljice ženskih ročnih del.

V našem načrtu za šolski zakon je natančno precizirano stališče glede plač in uvrstitve posameznih kategorij učiteljstva. Načrt izključuje suplente in priznava samo

časne in redne učitelje. O tem vprašanju se bo vsekakor odločilo že sedaj, pri državni pragmatiki. Tudi glede stališča za zabavilje in podobne kategorije, ima naš načrt natančneje določeno točko, kakor to izraža točka 2. v vlogi ministrstva. Na učiteljice ženskih ročnih del pa predlog ministrstva pozablja.

Usodna napaka za razvoj meščanskega šolstva bi bila, če se zopet v pragmatiki prezre in pozabi na meščanskošolsko in drugo strokovno učiteljstvo, kakor se je to zgodilo pri potrjenem zakonu o narodnih šolah.

Ko je izšla prva naredba deželne vlade za Slovenijo o ureditvi učiteljskih plač, je bilo v tej naredbi izpuščeno strokovno učiteljstvo izven meščanskih šol in učiteljice ženskih ročnih del. To se je popravilo in dopolnilo z naredbo 5. maja 1919, ki je uredila prejemke tudi učiteljicam ženskih ročnih del in raztegnila določbe o meščanskošolskem učiteljstvu na vse strokovno učiteljstvo — tudi drugih kategorij. Pri zakonu o narodnih šolah so pa sploh izpustili vse strokovno učiteljstvo.

Ponavljajo se vedno iste napake in kakor kaže, se ima pri ureditvi pragmatike izvršiti sedaj isto, kar se je pripetilo pri omenjenih naredbah za Slovenijo. Potem pa zopet ta boj za naknadne naredbe in še končno stališče ministrstva, da se take napake ne dajo popraviti z naredbo, temveč se zahteva poprave potom zakona, zaradi česar se že danes ni popravila meščanskošolskemu učiteljstvu krivica, ki se mu je napravila z zakonom o narodnih šolah 1. decembra 1919.

Pri tem vidimo, kako nujna potreba bi bila, da bi imelo slovensko učiteljstvo svojega zastopnika v ministrstvu prosvete, ki bi opozarjal na pomanjkljivosti pri izdaji naredb in zakonov z ozirom na naše razmere.

Dolžnost naših zastopnikov je, da pravočasno opozore vse v poštevi prihajajoče faktorje na nedostatke glede uvrstitve, ki so se dosedaj pripetili, da se isti s pragmatiko popravijo. Ni pa to samo dolžnost naše centrale, temveč dolžnost vsakega posameznika, da opozori na točke, v katerih bi bilo potreba posredovati.

Hitimo, da ne bo zopet prepozno!

Gradili smo novi dom in smo prišli vanj
še trudni in bolni, a polni živih sanj.

Naš svobodni dom, v trpljenju grajen, pozdravljen!
V nas trdno temelj njegov naj bo postavljen.
Ta volja, ki strla sramotne je usode,
na njih ustvari zgradbo človeštva, svobode,
ponosno zgradbo dolžnosti in pravice.
Tej dobi velja naš plameneči klic.
V iskrenem bratstvu stopamo njej nasproti
naprej po jasni, v nas začrtani poti!

Franjo Roš.

C. ZASAVSKI:

Uvod k nadaljevanju Šolskih listov.

V očigled velikemu pomanjkanju šolskih čitank moramo tudi 2. šte. Šolskega lista pozdraviti kot edini pomoček za izpolnjenje vrzeli, ki je nastala z novo dobo na strokovnem šolskem polju.

Duh svobode je razblinil predvojno hlapčevstvo, nam vzravnal hrbte in nas postavil pred ono veliko bodočnost, po kateri smo hrepeneli tisočletja in nam dal svobodne roke in prosto pot, da si jo ustvarimo iz lastne moči. To je velikansko delo, k kateremu smo poklicani vsi, in izostati ne sme nihče.

Centralizem v šolstvu naše države.

Na razpravo tov. I. J. v 20. št. Uč. Tov. kjer govori isti o centralizmu v naši skupni organizaciji, odgovarja „Nar. Prosveta“ v 55. šte., da danes ni več dvoma, da se bo vsa naša uprava centralizirala in bo v tem smislu morala biti tudi urejena naša organizacija.

Vsi glasovi o nekem federalizmu in separatizmu so neosnovani. O tem ne premišlja ni eden trezen politik v Jugoslaviji. Naša nova država ima popolno centralizacijo celokupne državne oblasti in hočemo v tej državi imeti tudi centralno šolsko upravo.

V ministrstvu za konstituantu je bil izdelan ustavni načrt, v katerem ni poteze federalizma. V kratkem se bodo posvetovali o tem tudi predstavniki političkih skupin in tedaj bodo manifestirali še jasneje za občo željo, da mora biti naša država urejena na centralistični osnovi.

Sedanji minister prosvete S. Pribečević je nedavno v razgovoru z enim našim predstavnikom učiteljstva rekel: da na vsak način ne more ostati pri tem, da bo imela naša centralna prosvetna uprava ravno toliko stika z narodno prosveto na Hrvaškem in v Sloveniji, kakor z narodno prosveto v Tunisu, kar znači, da bo v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev ena centralna šolska uprava za vso kraljestvo.

Po teh razjasnitvah naj bodo naši bratje in tovariši v Sloveniji trdno uverjeni: da bodo tudi pri novi ureditvi našega kraljestva šole državne ustanove, in ne pokrajinske in učitelji državni in ne pokrajinski uradniki.

Pa naj jih to trdno uverjenje spremlja tudi na jugoslovanski učiteljski kongres.

Pasivna volilna pravica učiteljstva.

Iz Beograda je došla 8. t. m. vest, da je v volilnem odboru zahteval dr. Palaček, naj se da ljudskošolskim učiteljem pasivna volilna pravica. Dr. Hohnjec je podpiral njegov predlog, ki pa ga je večina zavrnila.

V bivši Avstriji je imelo ljudskošolsko učiteljstvo in uradništvo tudi pasivno volilno pravico.

Drugače v Srbiji! V Srbiji je imelo izprva tudi ljudskošolsko učiteljstvo pasivno volilno pravico. Ker pa je bilo pri nekkih volitvah izvoljenih 60—80 ljudskošolskih učiteljev za narodne poslance, je izdala vlada zakon, da aktivni učitelji ne more biti narodni zastopnik. Vlada se je opirala na to, da je preveč zastopnikov enega stanu v narodnem predstavništvu. Jemala je tudi ozire na šolstvo. Narod je volil učiteljstvo v narodno predstavništvo, ker je bilo ono skoro edini inteligent po deželi. Posledica tega je bila, da so se morali ljudskošolski učitelji odpovedati svoji službi, če so hoteli izvrševati poslanski mandat.

Sedaj je hotel odsek za volilno pravico razširiti to odredbo na vso sedanjo državo.

Predsednik Zaveze je brzojavno protestiral proti takemu stališču na volilni odbor, raznim ministrstvom, parlamentarnim klubom, raznim poslancem in Udruženju.

Na to so došla poročila, da pride vprašanje pasivne volilne pravice ljudskošolskega učiteljstva še enkrat v razpravo v narodnem predstavništvu.

Zadnja vest z dne 14. t. m. se glasi: Narodno predstavništvo je na svoji današnji seji končalo generalno debato o volilnem redu za konstituantu. Določba o učiteljstvu je spremenjena v toliko, da smejo postati tudi učitelji poslanci, ne da bi morali zapustiti službo. Volilna predloga je bila nato s 169 glasovi proti 1 sprejeta.

Kulturni boj.

„Dasiravno obstoja Slomškova zveza že 20 let, vendar je začela živeti šele letos, ko se je pričel kulturni boj, kajti brez boja ni življenja.“

Govoril Fabinc na zborovanju podr. Sl. zv. za Novomesto, 6. maja t. l. („Sl. Uč.“ št. 5. t. l.)

Pod firmo kulturnega boja hoče Fabinc obdržati za vsako ceno prepir med učiteljstvom, zato hoče še nadalje vzdr-

LISTEK.

Ob petdesetletnici ustanovitve celjskega učit. društva.

Za nami je pol stoletja boja in dela, odkar je velika misel oživila, da v moči bratstva najdemo delu uspeh. S to mislijo šle so v najtežjih minotih dneh v jasno začrtano cesto naprej, naprej za cilji naše volje, naših idej iskreno strnjene naše široke vrste in danes so vse preizkušene in čvrste.

Ko zremo nazaj na delo minolih dni, spominjamo danes se vseh, ki že so odšli, a v nas žive še njih dela in imena. Spominu njih gre naša misel iskrena. Vse dni smo verovali iz želji in sanj v vstajenje naših smelih pričakovanj, v svobodno novo življenje smo verovali in naši oltarji so stali zidani v skali.

Graditelji bili smo, dvigali smo zaklade in k delu smo klicali sile zdrave, mlade. Buditelji bili smo, ki smo k živim silam bodočnost našo mlado prebudili, da v sebi najde našo zdravo zavest, dolžnost, da vidi pot v veliko, pravično prostost.

Prijeti je pa to delo v duhu časa in ljudstva in nikakor nam ni iti preko teh dveh faktorjev, da ne bomo stali navsezadnje osamljeni daleč tam nekje spredaj, a velika masa ljudstva ločena od nas v medlem ozadju. Postaviti se moramo v splošno kulturno paralelo z modernimi sodnjimi narodi potom moderniziranja našega šolstva, a izpustiti ni z vidika, da smo ubrali popolnoma napačno pot, če gremo mimo ali pa preko velike mase in njenega duha, ampak v prvi vrsti nam je tega izločiti iz nivoja suženstva ter ga usposobiti, prikrojiti in napraviti dovzetnega za novo življenje, za moderni razvoj.

In zdi se mi, da ravno te momente premalo upošteva Šolski list. Manjka mu vsestranske psihične poglobitve v duševno življenje in življenske potrebe najširše ljudske mase, ki naj bo jedro in snov, s katero je operirati.

Rešimo vendar vprašanje, ali naj ostanejo pri čitankah stalne vrednosti, ali naj se oklenemo listov. Samo iz sebe se to ne bo rešilo.

Pozdravljam vsak napredek na polju mladinske literature, katere bi bila deca pač največ deležna potom periodičnih listov, ki bi se uporabljali za šolsko čtivo

in dajali mladini vedno nove duševne hrane. Dvomim pa, če se bo metamorfoza duha časa vršila s tako naglico, da je nemogoče, da bi jo reprezentirala za daljšo dobo čitanka stalne vrednosti in da je za to neobhodno potreben periodičen list. Vzemimo v roke Ljudevita Stiasnega Berilo za ponavljalne, oziroma za kmetijsko nadaljevalne šole — pa premišljajmo! Ta šolska knjiga je bila urejena in izdana še v dobi našega suženstva, pa kako veje iz nje duh narodne samozvesti, zavednosti in samostojnosti, kako živo je znal nadzornik Stiasny vklesati v njo narodove težnje, kako ljubko se oprijemlje v njej preprosta duša seljaka svojega svetišča — lastne grude in domovine, in uverjen sem, da je to berilo duha marsikaterega učenca iztrgalo iz robstva in ga postavilo še preko naše dobe v nov svet. Splošno priljubljeno je to berilo in s tem izražen velik del kritike, in uverjen sem za svojo osebo, da bi z malimi izpremembami in dodatki nadkriljevalo še za precejšnjo dobo Šolski list, četudi je ta že precej udomačen.

Tudi ne smemo iti gluhi in slepi preko in mimo dejstva, da naše podeželsko ljudstvo zaenkrat še ne bo voljno nabavljati svoji deci vsak čas nov list, medtem ko